

אוסלו הוכחה כעיוורת מוסרית, עכשיו ירושלים צריכה להיות מורת הדרך

written by ד"ר אל"מ במיל" חנן שי | 14.10.2026

על הר המוריה, לפני קרוב לארבעת אלפים שנה, נעצרה הסכין. סיפור העקדה אינו רק סיפור אמוני. הוא אירוע מכונן בתולדות המוסר האנושי. ברגע שבו אברהם אינו מקריב את בנו, האדם חדל להיות מנחה לאל. הילד אינו מטבע לפולחן. החיים אינם חומר בעירה בדרך אל קדושה. המוות אינו ערך עליון. מה שנחקק מאוחר יותר בסיני כציווי "לא תרצח" נולד כמעשה במוריה. מכאן צמחה בשורת ההומניזם: תרבות המקדשת את החיים ומציבה גבול גם בפני אלימות הנעשית בשם האל.

המעבר לא היה מייד. גם תרבויות שירשו את ירושלים חטאו, אך הן קיבלו את העיקרון שהאדם אינו רשאי להפוך אדם אחר לכלי. בצפון אירופה זה קרה מאוחר. בתחילת המאה העשירית תיאר אבן פדלאן המתת שפחה בהלווייתו של מנהיג רוסי-נורדי, כדי שתלווה אותו אל העולם הבא. בסקנדינביה עצמה התבססה הנצרות רק במאות ה-11 וה-12.

והנה, באוסלו של 2026, מתהפכת הסמליות. מי שהיו מן האחרונים באירופה לקבל על עצמם את קדושת החיים נמנים עתה עם הראשונים המעניקים הכשר יוקרתי לנסיגה ממנה. הוועדה הנורווגית לנובל העניקה את פרס השלום לנאווי פילאי, יושבת ראש ועדת החקירה שקבעה כי ישראל ביצעה רצח עם בעזה. זהו הפרס השלישי שלה בתוך שנה. ההליך בבית הדין הבינלאומי עודנו מתנהל, והחלטותיו עד כה הן החלטות ביניים בלבד.

הבעיה אינה שמשפט בוחן את ישראל. ישראל, כמו כל מדינה, חייבת להיבחן. הבעיה היא סוג המשפט המוצג כמוסר.

שני האנסטינקטים

דיני המלחמה נוסחו בידי תרבות החיים, והם נשענים על שני אינסטינקטים שהיא הניחה כמובנים מאליהם.

הראשון הוא אינסטינקט הקיום. קלאוזביץ קבע שמטרת המלחמה היא לכפות את רצוננו על האויב. משום שהאויב רוצה לחיות, אפשר לשבור את רצונו להילחם בלי להשמידו.

השני הוא אינסטינקט ההורות. הורה מגן על ילדו בגופו, ואינו מציב אותו לבין האש. על שני היסודות האלה נבנו כל ההבחנות של דיני המלחמה: בין לוחם לאזרח, בין מטרה צבאית לבית ספר, בין הכרח לרצח.

חמאס התנער משני הכבלים האלה. המחבל המתאבד ויתר על אינסטינקט הקיום. גופו הוא הנשק, ומותו הוא חלק מן היעד. המפעיל המציב את ילדו בין המשגר לבין הכוח הנלחם בו ויתר על אינסטינקט ההורות. הוא הופך את הילד למגן, לפצצה ולתמונת ניצחון.

זו אינה תיאוריה. אותה תבנית חוזרת מן המתאבדים שפוצצו אוטובוסים בירושלים, דרך חוטפי 11 בספטמבר שהפכו מטוסי נוסעים לפצצות מונחות, ועד טייס המשנה של פליי דובאי, שניסה לפני שבועות ספורים להתרסק בנתב"ג עם מטוס מלא נוסעים. בכל המקרים האדם אינו בעל ערך, אלא חומר בעירה בדרך לרצח, המוצג כמעשה גבורה דתית. זהו חידוש ברברי: החזרת האדם למעמד של מנחה.

הפרדוקס: שולחן ערוך בחללית

כשחמאס השתחרר משני האינסטינקטים, הוא הפך את שדה הקרב למציאות אחרת: חללית שניתקה את עצמה מכוח המשיכה של כדור הארץ. בחללית הזאת דורש המערב מקברניטה לערוך שולחן לארוחה כמו על כדור הארץ, עם מפה, צלחות וכוסות מלאות. הכלים מרחפים, המשקה ניתז, והקברניט נשפט על הבלגן.

זה מה שקורה כשתובעים מישראל לנהוג לפי חוקי המלחמה כלשונם מול מי שביטל את התנאים שהחוקים האלה נשענים עליהם. הפרוטוקול הנוסף הראשון לאמנות ז'נבה אוסר שימוש באזרחים כמגן (סעיף 51(7)). באותה נשימה הוא קובע שההפרה אינה פוטרת את הצד שכנגד מחובותיו (סעיף 51(8)). על כדור הארץ זו הוראה סבירה. בחללית של חמאס זו דרישה לערוך את השולחן בלי כלים מרחפים כביבשה.

וכאן הפרדוקס. המגינים האנושיים יעילים רק משום שישראל מכבדת את החוק. כל משגר שנשאר פעיל משום שהוצב ליד ילדים מוכיח לחמאס שהשיטה עובדת. ככל שישראל מקפידה יותר על הכללים, כך היא מתגמלת את הפיכת האדם למנחה ומבטיחה את הקורבן הבא. במצב כזה, שמירה על חוקי המלחמה כלשונם משמעה קבלת תרבות המוות: הסכמה לכך שחמאס יקבע את התנאים, וישראל תשלם את המחיר בדם חייליה ואזרחיה ובדם האזרחים שחמאס מציב לפניהם.

עיוורון מוסרי במסווה של משפט

את הפרדוקס הזה המערב אינו רואה וישראל גם לא מבליטה. ההכרעה באוסלו היא ביטוי לחוסר חשיבה מוסרית, לא לחוסר ידע. פילאי ומעניקי הפרס יודעים היטב מה מותר ומה אסור. הם אינם שואלים לשם מה. הם מפעילים את הסעיף, ואינם בוחנים אם המציאות שבה הוא מופעל עדיין מקיימת את תכליתו. זו טכנאות משפטית: מדויקת בניסוחיה ועיוורת לתכליתה.

המשפט עצמו מכיר בכך כשהוא חושב מוסרית. בפרשת פאג'ט באנגליה ירה פאג'ט בשוטרים

כשהוא מחזיק נערה לפני גופו. השוטרים השיבו אש, והנערה נהרגה. בית המשפט קבע ב-1984 שהאחריות למותה מוטלת על פאג'ט, ולא על השוטרים. מי שהציב אדם חף מפשע בקו האש נושא באחריות לתוצאה. כשהמשפט מוותר על השאלה הזאת, הוא חדל להגן על האדם.

במבחן התוצאה, העיוורון הזה משרת את תרבות המוות. הוא מציב את מגיני החיים על ספסל הנאשמים, והפרס שהוענק באוסלו מעניק לחמאס את מה שביקש: הוכחה שהשיטה עובדת ותרבות המוות כובשת את תרבות החיים.

מה במקום?

המענה אינו להקפיד יותר על כללים שנכתבו לכדור הארץ. המענה מתחיל בהכרה שהשולחן נמצא בחללית.

ראשית, מי שנטש את תרבות החיים אינו רשאי לבקש את הגנתה. ארגון שמשגר מתוך בתי ספר, מסתתר מאחורי ילדים ולוחם בבגדי אזרח הפך את החוק לנשק, ואינו יכול לבקש ממנו מחסה. העיקרון אינו חדש. הדין כבר שולל מעמד של שבוי מלוחם שאינו מבחין את עצמו מן האוכלוסייה, ואוסר על פרפידיה. מה שנדרש הוא להחיל אותו עד סופו.

שנית, האזרחים שחמאס הפך למגינים הם קורבנותיו הראשונים, ולא כלי בידיו. חובתה של הקהילה הבינלאומית אינה לשפוט את ישראל על הפגיעה בהם, חרף מאמציה למנוע זאת במחיר הקרבת לוחמיה, אלא לשפוט את עצמה על כך שבמשך שלוש שנים לא נחלצה לחלץ אותם ואת קורבנות הצד הישראלי מידי חמאס כדי למנוע את הזוועה. למשל, באמצעות מרכז הומניטרי בצד המצרי של רפיח, בהקמה ובערבות של האו"ם. מי שאינו מוכן לחלץ את המגינים האנושיים אינו רשאי לשפוט את מי שנאלץ להילחם במי שמאחוריהם מבלי להתאבד [?] מטרת מפעילי זוועת המגינים האנושיים.

טבעת החנק

הג'יהאד מבטל בשדה הקרב את ההבחנה בין לוחם לאזרח. הפרוגרסיביות מבטלת אותה באולם המשפט. האחד עושה מן האדם מגן ופצצה. האחר עושה ממנו ראיה נגד המגן. האחד מחזיר את המולך. האחר מרוקן את היכולת להתנגד לו.

אוסלו קיבלה החלטה סמלית, ולכן גם אחריותה סמלית. היא העמידה מוסד להוקרת שלום לצד שיח המחליש את זכות ההגנה על החיים. אלה לוחות הברית החדשים: המקריב ייקרא קורבן, והמגן ייקרא פושע.

פרס ירושלים לשלום מוסרי

מול אלה אין די במחאה. על ישראל ליזום את הקמתו של "פרס ירושלים לשלום מוסרי". הפרס יוענק מדי שנה בירושלים למי שקידמו שלום באמצעות הגנה על חיי אדם, נאבקו בהפיכת אזרחים לפצצות ולמגינים, והגנו על ההבחנה בין תוקף למתגונן. הוועדה תהיה בינלאומית ועצמאית. מבחנה יהיה פשוט: האם המעשה הגן על החיים, או הפך אותם לכלי?

המועמד הראשון כבר ידוע: קברניט טיסת פליי דובאי, סמיט מצ'הר. הוא נאבק, כשהוא פצוע קשה, במקדש תרבות המוות שביקש להפוך מטוס מלא נוסעים לפצצה, ובשארית כוחותיו, בסיועם של נוסעים אמיצים מחויבים לתרבות החיים, סיכל את כוונתו.

מול אוסלו עומדת ירושלים: לא ירושלים של עליונות ולא של נקמה, אלא ירושלים של עצירת הסכין. מהר המוריה ומהר סיני יצאה בשורת "לא תרצח". מאוסלו יצאה בשורה שמעניקה פרס למי שמגיש ראיות נגד המגינים על החיים. מירושלים צריכה לצאת בשורת השלום המוסרי.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 14 באוקטובר 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.